

До Научното жури
по процедура за защита
на дисертационен труд

РЕЦЕНЗИЯ

от доц. д-р Младен Димитров Тонев - преподавател
във Филиал Смолян на ВСУ „Черноризец Храбър“

на дисертационен труд
за придобиване на научната степен
„ДОКТОР НА НАУКИТЕ“

Област на висше образование:
Социални, стопански и правни науки

Професионално направление:
3.8. Икономика

Докторска програма:
„Световно стопанство и международни
икономически отношения“.

Дисертационен труд на тема:
**ДИФУЗИЯ НА ТЕХНОЛОГИИТЕ - ЗНАНИЯТА – УМЕНИЯТА
КАТО РЕЗУЛТАТ ОТ ДИРЕКТНИ ЧУЖДЕСТРАННИ
ИНВЕСТИЦИИ
(TECHNOLOGYKNOWLEDGE-SKILL DIFFUSION AS A RESULT
OF FOREIGN DIRECT INVESTMENTS)**

д-р Магдалена Бичковска, автор
Magdalena Byczkowska, PhD

катедра „Администрация, управление и политически науки”
Факултет „Международна икономика и администрация“
ВСУ „Черноризец Храбър“

Със Заповед на Ректора на ВСУ „Черноризец Храбър” № 969 от 19.09.2019 съм определен за член на научно жури и рецензент на д-р Магдалена Бичковска **Magdalena Byczkowska, PhD** в процедура за обсъждане на дисертационен труд: „**ДИФУЗИЯ НА ТЕХНОЛОГИИТЕ - ЗНАНИЯТА – УМЕНИЯТА КАТО РЕЗУЛТАТ ОТ ДИРЕКТНИ ЧУЖДЕСТРАННИ ИНВЕСТИЦИИ**“ (**TECHNOLOGYKNOWLEDGE-SKILL DIFFUSION AS A RESULT OF FOREIGN DIRECT INVESTMENTS**), за получаване на научна степен „доктор на науките“.

Автор на дисертационния труд е д-р Магдалена Бичковска – докторант в катедра „Администрация, управление и политически науки“ на Факултет „Международна икономика и администрация“ на ВСУ „Ч. Храбър“, гр. Варна, докторска програма „Световно стопанство и международни икономически отношения“. Магдалена Бичковска е доктор по икономически науки по специалността икономика на инвестициите. Освен това е заместник-декан на Факултета по икономика на Академията Jakub от Paradyż в Гожов Велкополски (Полша)

Представеният комплект материали на хартиен носител е в съответствие със ЗРАС, ПП на ЗРАС и Наредба № 12 на ВСУ. Д-р Магдалена Бичковска е приложила всички необходими, нотариално заверени дипломи и документи;

- автореферат в обем от 35 стр.
- дисертационен труд в обем от 273 стр.
- справка за публикации – 81 броя;
- справка за публикации по темата на дисертацията – 9 броя;
- справка за цитиранията на публикации по темата на дисертацията – 19 цитирания.

Спазени са изискванията относно хода на процедурата.

I. Актуалност и необходимост от разглеждане на въпросите, предмет на дисертационния труд

През последните десетилетия на XX век и в началото на XXI век съществено се променя общественно-политическата и икономическа среда, както в Република Полша, така и в повечето държави в региона и по света. Информационните технологии, глобализацията, цялостната промяна в геополитически аспект поставят държавите и обществата в една нова среда, с нови приоритети и предизвикателства. Преходът, който започват

държавите от Централна и Източна Европа в края на 80-те – началото на 90-те години на ХХ в., към политическа демокрация и към по-отворено, по-реално функциониращо гражданско общество, намира израз в новите политики, законодателства и практики по привличане на чуждестранни инвестиции.

Важна роля в областта на придобиване на нови технологии се приписва на преките чуждестранни инвестиции (ПЧИ), които се реализират предимно чрез чуждестранните предприятия, опериращи в дадена страна, в това число и чрез транснационалните корпорации (ТНК). Обикновено чрез тези международни предприятия, се извършва дифузия на технологиите, пренася се специфична комбинация от знания, умения, опит, технически и организационни решения, използвани за производството на иновативни за приемащата страна стоки и услуги.

Всички страни в света, с малки изключения провеждат политика на насърчаване на чуждестранните инвестиции. Това е приоритет за страните, чиито способности за развитие са ограничени от мащаба на собствените им ресурси. Транснационалните прониквания в такъв тип страни под формата на директни, чуждестранни инвестиции, може да се превърне в основен фактор на техния икономически растеж. Наред с това ПЧИ се отразяват изключително позитивно върху степента на конкурентоспособността на приемащите чужди инвестиции икономики.

2. Основни характеристики на представения труд

2.1. Общи бележки

Представеният дисертационен труд е самостоятелно изследване с предмет оценка на резултатите от ПЧИ, както и влиянието им върху дейността на предприятията, възникнали в резултат на тези инвестиции. Акцентът в изследването е върху дифузия на нови технологии, знания и умения в Полша като резултат от навлизането на преки чуждестранни инвестиции, предимно от развитите западни държави. Дисертацията представлява изследване на тази проблематика в условията на отворена икономика.

Обект на изследване е дейността и транзакциите на транснационалните корпорации, които са главните инвеститори, свързани с преките инвестиции, които пък от своя страна се отразяват върху процеса на разпространение на технологии, знания и умения. Обхватът на проучването, включва група клонове на най-големите транснационални корпорации в света, работещи в Полша (подбор, реализиран чрез

сравняване на списъка на полската Агенция за информация и чуждестранни инвестиции (PAiIZ) и списание „Fortune“).

Основната теза на дисертацията на д-р Магдалена Бичковска е тази, че недостатъчната акумулативност (снабдяване с технология, знания, умения) на предприятията от слабо развитите страни са предпоставка за търсене на външни източници във формата на ПЧИ. На базата на извършения литературен анализ и проведените сондажни изследвания, по отношение на обекта на изследване, са формулирани следните изследователски тези относно изследваната група от предприятия:

H1: Въвеждането на нов продукт (иновации на продукта) положително влияе върху резултатите на фирмата.

H2: Модернизирането на технологията влияе положително върху резултатите на фирмата (рентабилността на фирмата).

2.2. Обща характеристика на научния труд

1. В разработката е представена и анализирана терминологията по отношение на капиталовата миграция и, в частност, по отношение на ПЧИ;

2. Подчертани са мотивите, улесняващи притока на ПЧИ към дадена страна / регион;

3. Представени са социално-икономическите ефекти от притока на ПЧИ в Полша;

4. Формулиран и са заключения, които биха могли да допринесат за засилване на капиталовите потоци, които като чуждестранни инвестиции постъпват в Полша;

5. Направен е добър опит да се определят обема и динамиката на ПЧИ по света през периода 2004-2015 г.;

6. Анализирана е ролята и приноса на транснационалните корпорации при оформянето на потока от ПЧИ и трансфера на технологии, компетентности и умения в Полската икономика.

2.3. Конкретни бележки

Научната новост на дисертационния труд на д-р М. Бичковска се определя от теоретичния и позитивно-изследователски преглед и анализ на мащабът на въздействието на клоновете на най-големите транснационални корпорации в света, опериращи на полския пазар в областта на разпространението на технологии, знания и умения.

Правят се обобщения, че знанието, неговото създаване и използване като процеси, са сред определящите фактори за постигане на

икономически растеж. Аргументирана е тезата, че само сътрудничеството и обменът на технологични и иновативни знания с други страни водят до устойчиво развитие на дадена страна и осигуряват адекватно ниво на конкурентоспособност на нейната национална икономика.

Акцентираща се върху факта, че страните доброволно влизат в международната мрежа от знания, иновации и технологични ресурси, която се поддържа както по линия на международния научен обмен, така и по линия на производственото коопериране и сътрудничество. Последното, според авторката, предполага поддържане на високи потоци от входящи и изходящи преки чуждестранни инвестиции, които също са част от една своеобразна „мрежова икономика“.

Един от важните изводи е този, че знанията и технологиите, които съпътстват потока от ПЧИ, позволяват достъп до най-новите технологии. Това от своя страна подпомага производство на съвременни продукти и услуги с висока добавена стойност. Успоредно с това ПЧИ стимулират развитието на нови умения и участието във външни ползи от страна на местни компании и институции.

Дисертационният труд е с обем 273 страници, стои се от увод, 4 глави (раздела), заключение, списък на фигури, списък на таблици и използвана литература. Съдържанието на главите (разделите) е разпределено на отделни параграфи. Основният текст съдържа 96 фигури и 59 таблици. Списъкът на използваните литературни източници се състои от 198 заглавия на английски и полски език.

Във **въведението** (увода) се обосновава актуалността на темата, посочва се предметът на изследването и задачите, които си поставя авторката. Направена е систематизация на основните тези и са посочени методите на изследване. Множество данни и източници са взети под внимание при обосноваването на тезите в дисертационния труд.

В дисертационния труд се разглеждат значими класически и модерни въпроси, свързани с теорията и практиката на задграничното инвестиране и капиталовите трансфери. Представени са съществуващите теории относно същността, особеностите и значението на миграцията на капитали, като за тази цел са представени и анализирани основните, наложили се идеи и тези.

ГЛАВА I. ИЗБРАНИ ТЕОРЕТИЧНИ ПРОБЛЕМИ НА ДИРЕКТНИ ЧУЖДЕСТРАННИ ИНВЕСТИЦИИ И ТЯХНАТА РОЛЯ В ПРОЦЕСА НА СЪЗДАВАНЕ НА ДИФУЗИЯ НА ТЕХНОЛОГИЯ, ЗНАНИЕ И УМЕНИЯ

В глава първа (раздел първи) е направено подробно описание на международния капиталов поток под формата на преки чуждестранни инвестиции. Авторката представя ПЧИ като специален вид международен капиталов трансфер, и като най-напредналата форма на интернационализация на компанията. Пряката чуждестранна инвестиция е тип капиталова инвестиция, извършена извън страната на пребиваване на инвеститора, за да развие той бизнес там от нулата или да придобие права на собственост върху съществуващо предприятие по начин и форма, позволяващи пряко участие в управлението. В резултат на това се извършва не само прехвърляне на средства, но и прехвърляне на конкретни инвестиционни стоки и услуги, свързани с определен тип ноу-хау – търговско, логистично, производствено или управленско.

Изясняват се понятията „технология“ и „трансфер на технологии“. Основната причина за процеса на трансфер на технологии е тяхното неравномерно разпределение във времето и пространството и различното ниво на технологичен напредък в отделните страни. Създаването и големината на технологичните пробиви зависят преди всичко от иновационния капацитет на икономиката, който се състои от научно-изследователската база на страната и фирмата, икономическите стимули, стимулиращи технологичните процеси, спецификата на технологичния процес и характера на държавната политика по отношение на новите технологии.

Прави се изводът, че ефектите, свързани с трансфера на знания и умения, са пряка последица от чуждестранни бизнес операции, извършвани в дадена страна в резултат на предприети преки чуждестранни инвестиции. Те се отнасят до отношения, които формират принципите на трансфер или споделяне на технологични решения, ноу-хау, техники за организация и управление, маркетинг и др. Разпространението на знания и умения се отнася до ефектите от проникването и разпространението на привнесени изотвън идеи и решения и е косвено повлияно от въздействието на чуждестранния капитал върху икономиката на приемащата страна

ГЛАВА ВТОРА. ПРЕКИ ПЪТНИ ИНВЕСТИЦИИ В СВЕТОВНАТА ИКОНОМИКА

Във втора глава е направена характеристика на инвестиционната атрактивност на избрани региони в света, отнасяйки ги към практиката на

разпределение на ПЧИ, като се взимат предвид основните фактори, които са решаващи за избора на място за бъдещата локализация на ПЧИ. Представени са размерите, структурата на преките чуждестранни инвестиции, а също така разположението на международните предприятия, измервани чрез обема на ПЧИ, на базата на най-новите данни на UNCTAD. Освен това, като се отчете дестинацията на изследователския процес, вниманието е насочено към Централна и Източна Европа като място на капиталовложение във формата на ПЧИ, както и въпросите, свързани с транснационалните корпорации в оформянето на световните трансфери на директни инвестиции. Дават се примери с концерни, които имат значително участие в международната дифузия на технологии, знания и умения.

Главните изводи от втора глава са следните:

1. Чуждестранните инвеститори оценяват инвестиционната привлекателност на региона на Централна и Източна Европа през призмата на 21 фактора. Елементите на най-високата оценка са: членството на дадена страна в Европейския съюз и т.нар "персонални фактори" - включително квалификацията на служителите, тяхната мотивация и ефективност, както и качеството на академичното образование. Фактори, определящи най-ниска привлекателност са: лоши условия за научноизследователска и развойна дейност, липса на социална и политическа стабилност, неефективна борба с престъпността и корупцията, липса на прозрачност в обществените поръчки и непредсказуемост на икономическата политика.

2. Като се имат предвид прогнозите, свързани с макроикономическата позиция на Централна и Източна Европа, може да се каже, че тя ще остане регионът на най-висок икономически растеж в Европейския Съюз. Основната движеща сила ще бъдат тези предприятия, които ще могат да запазят своята конкурентоспособност след присъединяването си към Общността. Предимството пред останалата част от Европа е и фактът, че пазарният потенциал на нововъзникващите икономики и тяхната стабилност могат да се комбинират напълно.

ГЛАВА ТРЕТА. ДИРЕКТНИ ЧУЖДЕСТРАННИ ИНВЕСТИЦИИ В ПОЛША В СВЕТЛИНАТА НА ТЕХНОЛОГИЯТА, ЗНАНИЯТА И УМЕНИЯТА

В третата глава на дисертацията се проследява връзката между проблематиката, относно функционирането на полските предприятия и притока към тях на капитал във формата на ПЧИ. Този раздел освен характеристиката на методологията на регистрирането на ПЧИ, се

концентрира също така върху параметрите на притока и структурата на ПЧИ в Полша. Подробно е разгледано функционирането на предприятията с участието на чуждестранен капитал в Полша, като е показана ролята на ПЧИ в процеса на дифузия на технологии, знания и умения в предприятията на територията на Полша.

Поставен е акцент върху методологията за отчитане на преките чуждестранни инвестиции. Сравнението на данните за преките чуждестранни инвестиции, съдържащи се в различни видове доклади и публикации, както и литературата по темата, се характеризира с доста голямо несъответствие в отчетените цифри. Това кара авторката М. Бичковска да изрази съмнение относно коректността на резултатите, формулирани на тяхна основа. Анализът на притока на ПЧИ в Полша в дисертацията се основава на публикациите на Министерството на Икономиката, Националната Банка на Полша и PAiIZ.

Като заключение на анализа на притока на ПЧИ в Полша се прави извода, че знанията и технологиите, които съпътстват потока от ПЧИ, позволяват достъп до най-новите технологии, производство на съвременни продукти и услуги с висока добавена стойност, развитие на нови умения и участие от страна на местни компании и институции в изгодни бизнес-проекти, които позиционират полската икономика на определено по-конкурентни позиции в структурата на международното географско разделение на труда..

ГЛАВА ЧЕТВЪРТА. НАЙ-ГОЛЯМАТА ОБЛАСТ НА СВЕТОВНАТА ТРАНСНАЦИОНАЛНА КОРПОРАЦИЯ ЗА СЪЗДАВАНЕ НА ОТНОШЕНИЯ И ЗАПОЧВАНЕ НА ДИФУЗИЯТА НА ЗНАНИЯТА И УМЕНИЯТА

Четвъртата глава на дисертацията на д-р М. Бичковска ни въвежда в изследователския процес, чрез общо представяне на използваните в изследването статистически методи. Тя включва и характеристика на пробата за изследване, за да се премине след това към показване на резултатите от извършените изследвания. На базата на структурата на изследователския инструмент, резултатите са поделени на три части, които последователно демонстрират експликацията на извършените изследвания. Първата част касае сътрудничеството между филиалите на най-големите транснационални корпорации в Полша с предприятията от страната бенефициент на инвестициите. Втората част на изследването се

концентрира върху дейността, свързана с изследването, развитието и инвестициите на изследваната група от предприятия. Най-важна за анализа е третата част, която се отнася до ефектите от функционирането на предприятията с чуждестранно участие в Полша. При презентирането на третата група резултати, именно, се обръща внимание главно на дифузията на технологии, знания и умения.

Обобщението на последната глава на дисертацията на д-р М. Бичковска се състои в офертирането на рекомендации за промотиране на дифузии на технологии, които са насочени към ръководните елити и на практика има най-сериозен научно-приложен и практико-приложен характер.

3. Конкретни приноси в изследването:

Работата е самостоятелно изследване на процесите на капиталова миграция в глобален и в общоевропейски контекст и мястото на Република Полша в тези процеси.

Изяснен е теоретичният фундамент на процесите на капиталово проникване на големите западни транснационални корпорации. Направена е характеристика на преките чуждестранни инвестиции в процеса на разпространение на технологии, знания и умения в предприятията в Полша. В тази връзка е открояна една от детерминантите на иновативността на регионалната икономика, т.е. разходите, направени за научноизследователска и развойна дейност като следствие от дифузията на иновативни знания и производствен и управленски опит.

Разгледани са всички модерни и класически форми на международен трансфер на технологии и тяхната обусловеност от процесите на капиталова миграция.

Очертани са три аспекта на влияние на преките чуждестранни инвестиции върху икономиката на държавите реципиенти на външни инвестиции. Първият аспект е охарактеризиран като демонстрационен (когато чуждата компания въвежда нов, иновативен за приемащата страна продукт). Вторият е конкурентният, а третият образователно-обучителният, свързан с подготовката на специфични кадри и усвояването на нови технологии.

Специално внимание е отделено на мотивите, от които изхождат компаниите, реализиращи преки задгранични инвестиции. От друга страна

са изследвани вътрешните стимули в страните от ЕС да приемат чуждестранни инвестиции.

Детайлно са разгледани и различните видове фискални стимули, (финансови и косвени по полското законодателство) за преките чуждестранни инвестиции. Проследяват се и връзките между ПЧИ и конкурентоспособността на страната на местонахождение. Специално внимание е отделено и на факторите за инвестиционна привлекателност на регионите. Разгледани са и моделите на трансфер на технологии. Дадено е сравнение на регистрирането на данни относно преките чуждестранни инвестиции в Полша.

Направен е анализ на 500-те най-големи чуждестранни инвеститори в Полша, към края на 2016 г. и списанието "Fortune" от 2016 г. - топ 500 корпорации в света, класифицирани по приходи през 2016 година.

Посочени са съществуващите способности, средства и механизми за производство и изпълнение на иновациите. Резюмира се, че изследователските и развойни дейности играят ключова роля за дифузията на иновативни знания и опит, но компаниите с чуждестранно участие в Полша осъществяват иновативни дейности и чрез сътрудничество с други дружества и чрез закупуването на материални и нематериални активи на полска територия. Най-често извършвани дейности по трансфер на иновативни знания и опит са: закупуване на нови или значително подобрени машини, устройства и софтуер - извършено от 74% от изследваните промишлени предприятия и 67% от търговските и обслужващите фирми. Нещо повече, ефективността на покупките на дълготрайни активи и софтуер в контекста на иновационното производство се оценява от респондентите в изследването като изключително висока.

В края на всеки раздел са представени общи констатации, коментари и препоръки по конкретната сфера на процесите на чуждестранното инвестиране в полската икономика и ролята му за трансфера на информация, опит и качествен мениджмънт.

Представени са примери за възможни политики за насърчаване на дифузията на знания и опит, чрез капиталовите трансфери в процеса на транснационалното проникване на чуждестранен капитал в полската икономика. В този план авторската д-р М. Бичковска се опитва да даде своя принос при намиране на адекватни и издържани политически, стопански и управленски решения в тази посока (стр. 23-25 от Автореферата).

Авторката е достигнала до извода, че инвестиционните планове на предприятия с чуждестранно участие са фокусирани върху традиционните фактори на производство. Същевременно се отчита и ролята на технологично внесените стоки за производителността на местните промишлени предприятия. Обобщава се, че натрупването на технологични ресурси от местни фирми също е важно като фактор, свързан с капацитета за усвояване на ресурсите, и е не по-малко важен от ползите, свързани с вноса на технологии. Акцентира се, че изборът на източник за трансфер на технологии се влияе както от типа на внедрените в предприятието иновации, така и от подкрепата на институциите за бизнес средата.

Важни приносни моменти в дисертацията се изводите, че съществува положителна връзка между броя на иновациите и динамиката на пазарния дял. Открива се, че съществува положителна връзка и между броя на продуктите иновации и динамиката на общия ръст на продажбите и рентабилността на компанията.

Отбелязва се пак като принос, че ПЧИ имат значително въздействие върху оформянето на тези бизнес системи, които са свързани с широко разбиранията знания и умения на това предприятие - включително система за управление и организация, управление на качеството, както и заетост.

Един от имплицитните изводи в разработката е, че е необходимо сериозно преосмисляне на отношенията бизнес-сектор – държава и на ролята на политиките, правната уредба и особено на систематичното място и роля на институциите при управлението на процесите на дифузия на иновативни знания и опит в процеса на капиталови задгранични трансфери.

4. Обща оценка на съдържанието на дисертационния труд и използваните методи на научно изследване

Дисертационният труд и приложенията към него доказват по убедителен начин доброто познаване на теоретическия и практико-приложния аспект на проблема за капиталовата миграция и ефектите от нея за страните, които са или износители или реципиенти на задгранични инвестиции.

Това се потвърждава от анализа на богатата по обем и съдържание специализирана литература и статистическите данни на Полската национална банка и Агенцията за мониторинг на чуждестранните

инвестиции в Република Полша – PAiIZ, както и от анализа на докладите на Министерството на икономиката на Република Полша.

В областта на теорията са проучени и използвани основни теоретични достижения по темата в европейски и национален контекст. Към достоинства на труда биха могли да бъдат посочени богатата изворова база, използваните институционални документи, международно-правната практика и други методологико-инструментални форми.

Трудът е крачка напред, както в личното творчество, така и в новото тематично, методологическо и концептуално развитие на съвременната българска и полска икономическа мисъл. Трудът има стройна концепция, почиваща на принципа на надграждането. Изследването аргументирано сочи, че независимо от достигнатите до момента равнища в изследването на транснационалните процеси и свързаните с тях миграция на стоки, хора, капитали и информация, остават още твърде значими, актуални и противоречиви области за изследване и анализ в сферата на световното стопанство и международните икономически отношения. Във връзка с всичко посочено до тук, дисертационният труд трябва да се оцени като навременно и задълбочено научно изследване на важен икономически, международноправен, настоящ и определено актуален и значим проблем – дифузията на знания и опит в контекста на капиталовата миграция.

Същевременно са характерни и някои недостатъци на дисертацията. Те са изцяло от формален характер и от текстово-етично естество, което ни най-малко не омаловажава сериозността на изследването и ценността на научните приноси на д-р Магдалена Бичковска.

Конкретни бележки в тази насока:

1. Необходимо е прецизиране на шрифтовете, използвани в разработката. Заглавията на таблиците, схемите и диаграмите са с прекалено ситен шрифт и не се открояват. Дадени са със един и същ шрифт с източниците на информация (в курсив) и на места трудно се диференцират.

2. Д-р Магдалена Бичковска е спазила препоръката от предходната рецензия да увеличи броя на по-съвременните използвани източници, но като цяло те са все още малък процент – около 7-8 от използваните източници са издадени след 2010 г. (от общо 198 приложени източника) Препоръчително е новите източници да са поне 10-15 % от общия брой ползвани източници.

3. Данните, които се интерпретират в дисертацията обхващат периода 2004-2015 г. Препоръчително е тази информация да се допълни с по-актуални данни от последващия период – 2016-2018 г. Все пак последната редакция на текста се предполага, че е правена в първата половина на 2019 г. Това би подобрило актуалността на анализа и изводите.

3. Препоръчвам на автора да продължи да работи по някои все още спорни и открити въпроси, като уеднаквяване на методиката на набиране и обработка на статистически данни за капиталовата миграция в европейски и национален мащаб, така, че да няма разминаване на информация при различни институции и източници, както и да доразвие предложената от нея методика за изследване анализ на дифузията на иновативни знания и управленски и производствен опит като следствие от навлизането на чуждестранни инвестиции в дадена национална икономика.

4. В автореферата се използват абривиатури и съкращения, които е добре да се уеднаквят и прецизират – ДЧИ, ПЧИ, FDI. Предполагам, че това са по-скоро грешки при превода на текста.

5. Заключение

Докторантът д-р Магдалена Бичковска е посочила в автореферата си необходимия по закон брой публикации по темата на дисертационния труд. Те заедно с представеното дисертационно изследване показват задълбочен, траен научен интерес и продължителни изследвания в областта на дифузията на знания и опит в процеса на капиталовата миграция на съвременния етап, като се отчитат световните, европейски и национални достижения и тенденции в тази сфера на научното познание.

Авторефератът отговаря на изискванията за автореферат на дисертация за придобиване на степента „доктор на науките“ и правилно отразява основните положения и научните приноси на дисертационния труд. Признавам приносите на д-р Магдалена Бичковска, изложени в автореферата на нейната дисертация и считам, че те са дори по-сериозни и по-задълбочени, отколкото в настоящата си скромна формулировка.

В заключение:

Като имам предвид: - положителната характеристика на дисертационния труд, направена в рецензията, заедно с критичните бележки и препоръки; - както и възможностите на д-р Магдалена

Бичковска за самостоятелно разработване на труден в икономико-методологическо и практическо отношение проблем с особена актуалност за полската икономика и за икономиките на страните-членки на ЕС - констатацията ми е, че представеният дисертационен труд „съдържа теоретични обобщения и решения на големи научни или научно приложни проблеми, които съответстват на съвременните постижения и представляват значителен и оригинален принос в науката“ по смисъла на чл. 12, ал. 3 от Закона за развитие на академичния състав на Република България (ЗРАСРБ), Правилника за прилагане на ЗРАСРБ и Наредба № 12 на ВСУ.

Давам своята положителна оценка за проведеното изследване, представено в дисертационния труд, автореферата, публикациите на д-р Магдалена Бичковска, а също и за постигнатите от нея резултати и приноси. Предлагам на Научното жури: Да присъди на д-р Магдалена Бичковска научната степен „доктор на науките”, Област на висше образование: Социални, стопански и правни науки; Професионално направление: 3.8. Икономика.

Рецензент:

(доц. д-р Младен Димитров Тонев)

07.10.2019 г.

гр. Смолян